

de «per aquí, en una banda o altra»; PzCabr. dóna per a Eivissa *abontsevuya*, el mall. Figuera escriu en el seu diccionari (1840) també *abont se vuya*, i el menorquí Camps i Mercadal l'usa en la seva obra: «quand me donen un no rès --- jo l'agaf per *hontsevúa*» (*Folkl. Men.* I, 269).

La variant *onsevol*: ja en FAlgre (fi S. xv); en data més recent fou usada molt sovint pel val. MGadea, que era de la comarca d'Alcoi, en el sentit de 'pertot': «[els abogats de cuina] abunden moltíssim *abon sevòl*» (*Terra del Xè* I, 5), «Este modisme corre per *abon sevòl*» (p. 264), «eixia classe d'hòmens abunda molt *abon sevòl*» (p. 210), «els catalans --- *abon sevòl* els volen poch» (p. 381) etc. Fou anotat per JCoromines en aquella zona: «de sacres n'hi ha *onsevol*»¹⁵ (1963, Alcalà de la Jovada, a la comarca de Dénia).

Notem, a més, *ontocom* 'a qualque banda', 'a un lloc o altre': el DAg. recull el següent exemple a Sant Feliu Sasserra (Bages) grafiant-lo a *ont a com*: «vam anar a *ont a com* i vam arribar a tal punt»; *AlcM* el dóna a l'Emp., Garrotxa, Berguedà i Lluçanès, i cita el següent exemple de Pous i Pagès que era de l'Alt Empordà: «Mal serà que *ontocom* no quedin mascarats»; fou usat també per MVayreda (d'Olot): «l'Ibo ara com ara, la vol a les bones. La proba n'és que no li ha deixat entendre que'l seu pare és mort, sens dubte per no exacerbar la seva resistència. Lo probable és que la endressarà *hontocom* ('en algun lloc') ben arrecerada, esperant guanyar-se-la» (*Punyalada*, 4.ª ed., 170).³⁰ D'aquest adverbí, mal analitzat per alguns entre ells JRuyra, es va crear un espuri *tocom* 'indret', veg. la nota d'*AlcM* s. v., i aquí *tocom*. Notem que aquest mot es dóna també a l'altra banda dels Pirineus: llengüadocià, llemosí i gascò, en una sèrie de variants com *enticon*, *endicon*, *entoucon*, *endoucon*, *entacon*, *endacon*, *indacon*, *endicouon* «quelque part», amb una segona forma variant *en-quicon*, *-quoucon* (Mistral). En totes dues bandes es canta en una cançó de bressol: «Son, son, son, vine d'*ontocom*» (Emp., *AlcM*) i «Som, som, / Vène, vène, vène / --- d'*endacon*» (Mistral). Es deriva del ll. *undecumque* (*-unque*) 'de qual-sevol banda', adverbí sovint usat per Plini, també per Quintilià, o potser més aviat de la variant *undecunde* que Claudianus Mamertus de Vienna (Roine) va usar en un *De Statu Animae* del S. v (morí 474), III, XIV 2, format com *quisquis, quanquam* (Gaffiot); la conservació de la dental es deurà al fet que el mot ha estat analitzat sempre com un compost amb *ont-o-com* o *ont-e-com*, i a la zona occitana com a *inde-a* o *inde-o*.

¹ Fabra a la Gram. de 1912 donava *aon* com una variant normal d'*on* (§ 138) i posava al costat de *on era?* també *aon ha succeït?*; a la Gram. pòstuma de 1956 usa *on*: *On aneu tots sols?* (p. 82), però fa constar en nota a part que: «Molts adverbis de lloc admeten l'anteposició de la preposició *a*: *a dalt*, *a dins*, --- *a on* etc.» (§ 90). — ² No es tracta, doncs, de la conservació de la *-d-* etimològica (tenint el grup *-ND-* un tractament medial) com ho vol expli-

car *AlcM*: si fos aquest el cas, llavors trobaríem molts testimonis de la *-t* escrita en els textos primerencs, cosa que no ocorre pas. Endemés, una pronúncia amb *-d* (*ond*) davant vocal, si es dóna en realitat a la part occidental de Catalunya com s'hi fa constar, deu ser excepcional, i concebible només a les àrees limítrofes amb l'aragonès. — ³ El llatí quo 'a on?' no ha deixat descendència romànica excepte en log. ant. (REW, 6969); les llengües romàniques han perpetuat *UBI* (fr. *où*, oc. ant. *o*, it. *ove*, cast. ant. *o*, port. ant. *o o u*) i UNDE (fr. ant. *ont* 'on', cast. *donde*, cast. ant. *onde*; port. *onde*; it. *onde*, oc. *on*, rom. *unde*). — ⁴ A. Par, que per cert no era favorable a les Normes de l'Institut, en la seva ben coneguda *Sintaxi catalana* (1923), 669, pretén que hom diu *d'abont vens* normalment, mentre que per a les idees de 'en quin lloc' i 'a quin lloc' la llengua, segons ell, vacilla entre *abont* i *ont*. — ⁵ Notem el que diu Camps i Mercadal respecte aquest punt: «S'h de sa paraula *abont* no és muda; a Ciutadella i an' es cap de Mahó la pronuncien com una *u*, i a sa nostra pagesia com una *v* fluixa: casi sona *avont*. Posada de dita manera sa paraula, té dues síl·labes ben netes» (*Folkl. Men.* I, p. 72). PzCabrero dóna d'Eivissa: «*abont*: adonde, donde». — ⁶ Sobre la partícula *se* que s'usa amb adverbis d'interrogació indirecta, corrent a l'Alt Pallars i l'aranès, veg. JCoromines (*BDC* xxiii, 271, § 53). — ⁷ JCoromines (1962) té registrat, a Montixelvo (Vall d'Alb.), la font *d'annajš*, i al poble veí de Terrateig la partida de *daynajš*, que és el lloc on neix la font que porten a Terrateig; la forma segona és evidentment *d'aon*. Sembla tractar-se també de la forma *aon* en aquesta frase transcrita a Laguar (comarca de Dénia): «no saben *apán* arriba» en el sentit de 'fins on' o 'a on' (potser sigui d'un *a pa on* contracte per la seva banda de *a per a on*). Notem amb aquest motiu que en certs llocs del País Valencià corren formes com *ande* o *ònde* amb una o molt oberta, que són deformacions rústiques o vulgars d'*aon*. Tals formes es poden sentir en certs altres llocs també a la zona occidental, i efectivament JCoromines té registrat *and é* 'on és?' a Alcanó (Segrià), 1935. — ⁸ Notem també un exemple més recent d'un escrit de Mn. A. M. Alcover: «--- el principi *aont* se funda el P. Muiños ---» (*B DLC* IV, 1908, 59).

ONA, del llatí *ŪNDA* id. □ 1.ª doc.: 1330.

El rossellonès Alart (*InuLC*, s. v. *ona*) cita d'un document d'aquesta data la frase «ni de *ones* d'aygues», interpretant-hi *ones* com a 'inundació', acció que devia ser usual al Rosselló medieval. El passatge possiblement es referia a les inundacions de la Tet, com sigui que Alart documenta el mot en aquest sentit en set altres escrits, sense citar-ne text, fins a l'any 1424. D'altra banda, *ona* és mot poc freqüent en els autors catalans medievals. La llengua literària, continuant molt probablement la tradició establerta per la lírica trobadoresca, usa *onda*, mot amb tractament savi en català, normal en occità. *AlcM* ens dóna un exemple